

Жива вода завичајног говора

О ПОЕТСКОЈ ФИЛОЛОГИЈИ
МИРА ВУКСАНОВИЋА

Предрај Пийер

Овај прилог има и узрок и повод. Повод је објављивање његове најновије књиге *Силазак у реч*, чији је поднаслов *О (српском) језику и (својој) йоетици* (Огранак САНУ, Академска књига, 2015), а узрока су два: један је недовољна истраженост феномена поетске филологије, а други, и овом приликом главни, јесте поетска филологија самог Мира Вуксановића виђена у њеним општим одликама и илустрована најизразитијим примерима.

Лингвисте би морала интересовати различита песничка виђења језика не толико због личности која се о томе изјашњава него, пре свега, због могућности да се на тај начин добије још једно сведочанство о неким суштинским својствима језика, које даје неко ко није лингвиста, али је посвећен језику, као уметник, а и због могућности да се утврди неко поетски исказано запажање које је у научним истраживањима могло бити мање или више занемарено. Поред тога, ставови књижевника о језику могу бити важни за схватање и тумачење њихове иманентне поетике, што посебно важи за стваралаштво Мира Вуксановића.

За књижевно дело Мира Вуксановића карактеристично је да је завичајни говор био и остао основни израз његове књижевности, да би затим постао и његов главни књижевни јунак, а потом је језик уопште постајао предмет о којем се Миро Вуксановић све више и све чешће непосредно изјашњавао. Крећући се у свом књижевном развоју од имплицитне поетике до све експлицитније аутопоетике, Вуксановић је све чешће и одређеније износио и основе песничке аутолингвистике – као својих погледа на језик, пре свега онај у свом књижевном делу, али и на језик у многим другим његовим облицима и функцијама. У књизи *Силазак у реч* те две развојне линије су се спојиле и засводиле су дело на такав начин да је понекад немогуће, па и непотребно, различивати докле ту сеже аутопоетика, а одакле почиње Вуксановићева поетска филологија.

Круг филолошких тема Мира Вуксановића је широк. Многе од њих сабране су у књизи *Силазак у реч*, али велики део се налази у другим његовим књигама, поготову новијим. Помно загледан у завичајни говор, као један од јакних извора живе воде српског језика, уочавајући у њему оно што би многим промакло, ослушкујући његове најтананије вибрације, Миро Вуксановић пише о речима детињства, о завичајном говору и о српској топонимији, о словима и гласовима, о самогласницима и сугласницима, нагласцима и интонацији, о пословицама и устаљеним изразима, реченицама и надреченичним целинама, о стиловима и говорним жанровима, о важности слике у речима (тј. о „иконичности”, речено језиком когнитивне лингвистике), о језику као ризници прошлости и пророчкој објави будућности, о језику добрих писаца, о одговорности за језик, о динамичности језика и његовом сталном обнављању, о односу према језичкој традицији и о стварању нових речи, о односу књижевног језика и дијалеката, о односу између писца и речи и

о односу између речи и приче, о чуварима језика, о називима језика и назовијезицима, о писцима и читаоцима, о критици и критичарима, о речницима, о моћи и немоћи језика, о превођењу, о запуштености говорне културе, о страним и сувишним речима, о ругању и подругивању, о празнословљу и другим злоупотребама језика, о тестаментарним речима, о ћутању и тишини, о

насловима, о српским филолозима...

Колико се читава историја мисли о језику може посматрати као стално осцилирање интересовања између речи и реченице па текста, као смењивање вербоцентричних и текстоцентричних научних парадигма, толико се и филолози, лингвисти па и сви који мисле о језику могу посматрати са становишта њихове близине првом или другом начелу. Као песник и приповедач Миро Вуксановић, разуме се, увек наново тка тананоткиво текста, али када о језику пише из угла поетске филологије, његов омиљени објекат је реч. Као први српски писац који је написао роман о речима, које се у његовом делу искре хиљадама разнобојних значења и звучања, и древних и врло живих истовремено, и врло старих и толико свежих као да су сад рођене, он је ту изричит: *Реч је све. Основа моје йоетики је у речима.*

Из тог става према језику, који је у основи и Вуксановићева поетска филологија и његова аутопоетика, извиру сви други његови погледи на језик.